

Lobbyismen hotar demokratin

Våra folkvalda är allt mer i händerna på lobbyister och deras uppdragsgivare – riskkapitalister och storföretag. Just nu är aktiviteten stor runt vinster i välfärden. När vi märker att EU och våra regeringar går i företagens ledband ökar misstron mot politiker generellt och populister får vind i seglen.

I Bryssel arbetar drygt 30 000 lobbyister. Av dem har 7 000 registrerat sig frivilligt. Åttio procent av de 7000 arbetar för stora transnationella företag. Man beräknar att de spenderar ca 400 miljoner per år.

EU:s byråkrati och direktörernas organisationer arbetar ofta tillsammans i gemensamma projekt. Lobbygruppernas utredningar utgör regelmässigt underlag för EU-tjänstemännen.

Några exempel: EU och läkemedelsindustrin har skapat ett gemensamt organ till vilket EU slussat över stora medel som används fritt av läkemedelsindustrin. Läkemedelsindustrin lobbar också inom ramen för förhandlingarna om frihandelsavtalet TTIP (The Transatlantic Trade and Investment Partnership) för att deras medicinska test ska vara sekretessbelagda för andra forskare än deras egna.

En metod lobbyisterna använder är att starta frivilligorganisationer, NGO:s. Till exempel har förpackningsindustrin skapat "The Clean European Network" med det påstådda syftet att arbeta med hur man bäst tar hand om sopor. Med den samverkar kommissionärer och organ i EU och får råd. Men i själva verket arbetar organisationen mot effektiva metoder för hantering av soporna, till exempel insamling av flaskor och burkar. Chefen för organisationen är samtidigt anställd av förpackningsindustrins gemensamma lobbyorganisation.

Svängdörrarna mellan EU och lobbygrupperna är vidöppna. Marcus Lippold, hög tjänsteman inom EU med ansvar för bränslefrågor

kom från Exxon och Opec. Just nu har han ett sabbatsår och arbetar då för ett transnationellt olje- och gasföretag i Europa. Flera parlamentsledamöter har omedelbart efter avgång börjat arbeta för lobbyföretag.

Resultaten av lobbyisternas verksamhet är påtagliga. Man har lyckats tunna ut skyddslagstiftning mot farliga kemikalier och accepterat kolindustrins koldioxidutsläpp. Man lyckades förhindra kravet på att importörer av coltan och andra strategiska metaller från Kongo skulle tvingas att garantera att de inte kom från krigsherrar. Beslutet blev bara en till intet förbindande rekommendation.

Situationen är likadan i Sverige. Just nu har det uppmärksammats att en svensk cancerkommission ledd av förre folkpartiledaren Lars Leijonborg är en del av läkemedelsföretaget Bristol-Myers Squibb.

Nu pågår också en kampanj från lobbyisterna för att påverka politikerna att inte hindra vinster i välfärden. Representanter för lobbyn – friskoleorganisationer och vårdförbund – skriver så gott som dagligen artiklar i borgerlig press. Man beskriver goda exempel med små välfungerande enheter. Om de enorma överföringarna via räntesnurror och utdelningar till skatteparadis sägs ingenting. Om den forskning som finns sägs heller ingenting. Till exempel Vetenskapsakademiens sammanfattning av forskningen om friskolor: "Positiva effekter av det fria skolvalet har inte kunnat påvisas; möjligen ger ett fritt skolval något förbättrade resultat för elever från resursstarka hem. Säkert är dock att det ger upphov till ökad segregation och minskad likvärdighet i skolsystemet."

Svängdörrarna är minst lika öppna i Sverige. Titta bara på statsminister Göran Perssons övergång till en lobbyorganisation, Thomas Östros som från en dag till en annan gick från ekonomiskpolitisk talesman för S till ordförande i Bankföreningen.

Lobbyisterna har lyckats väl i Sverige. Vård och skolor har sålts ut eller snarare skänkts bort till entreprenörer, ofta partivänner. Ett litet exempel: På 1990-talet såldes Stockholms stads tolkcentral till dess chef och den moderata ordföranden i nämnden. De fick den för 300 000kr, vilket sades motsvara värdet av inventarier. Några år senare sålde de för trettio miljoner.

En av de som möjliggjort den i världen unika privatiseringen av skola och vård i Sverige är Peje Emilsson. Som moderat politiker låg han bakom förslagen till privatiseringarna. Han startade egna företag, har sålt några och tjänat miljarder. Han äger också lobbyorganisationen KREAB som i år tack vare champagnefrukostar fick SD att byta åsikt och nu vara för vinster i välfärden. Rapport lät 2017-01-02) Peje Emilsson kommentera utredningen om vinsttak i välfärden utan ett ord om hans bakgrund som om han var en objektiv expert.

Utvecklingen mot allt större makt åt lobbyisterna och deras uppdragsgivare – riskkapitalister och storföretag – utgör ett hot mot demokratin i två avseenden. Det ena och uppenbara är att våra folkvalda mer styrs av näringslivet än av oss väljare.

Det andra är att när vi märker att EU och våra regeringar går i företagens ledband ökar misstron mot politiker generellt. Det ger populister vind i seglen som vi just sett med Trump i USA och SD här.

Det borde förena alla demokrater oavsett var på höger-vänsterskalan de befinner sig. Vi måste välja representanter med integritet, fokusera på den korruption lobbyismen medför och stå upp för öppenhet och insyn. Självfallet borde rejäla karenstider finnas mellan politiska uppdrag och jobb i näringslivet och registrering av lobbyister vara obligatorisk. När just den frågan var uppe i EU-parlamentet avvisades den av en majoritet vari de svenska allianspartiernas representanter ingick.

Jan Molin